

УДК 339.187.6(4777)(045)

к. е.н. Антоненко К. В.,
Батюлева А. О.

ПРОБЛЕМИ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті досліджені передумови виникнення лізингу, дано опис основним тенденціям на ринку лізингу в Україні, запропоновані найбільш підходящі для нього галузі та обґрунтовані фактори формування лізингу в Україні.

Ключові слова: лізинг, лізингодавець, оренда.

Аннотация. В статье исследованы предпосылки возникновения лизинга, дано описание основным тенденциям на рынке лизинга в Украине, предложены наиболее подходящие для него отрасли и обоснованы факторы формирования лизинга в Украине.

Ключевые слова: лизинг, лизингодатель, аренда.

Annotation. The article explores predictors of leasing, gives a description of the main trends in the leasing market of Ukraine, offers the most suitable areas for it and justifies the factors of the formation of leasing in Ukraine.

Keywords: leasing, lessor, rent.

Постановка проблеми. Під впливом науково-технічного прогресу у сфері виробництва та обігу виникають певні перетворення в економіці, змінюються умови господарювання. Всі ці явища викликають необхідність пошуку та впровадження нових для господарства нашої країни методів оновлення матеріально-технічної бази та модифікації основних фондів суб'єктів різноманітних форм власності. Одним з таких методів є лізинг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням лізингу у своїх працях займалися такі вчені як А.В. Дутчак, Н. Стукало, І. Черевань, В.В. Богомолів, Н.А. Красьов, Н. Рязанов, С.А. Брус, О.Ф. Вітт та інші. Але внаслідок постійної зміни умов економічної діяльності виникає необхідність в дослідженні останніх тенденцій на ринку лізингу та аналізі його сучасного стану.

Метою статті є дослідження сучасних умов ринку лізингу в Україні, прогнозування його розвитку та знаходження шляхів вирішення проблем, які виникають при лізинговій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Лізинг передбачає передачу однією стороною (лізингодавцем) другій стороні (лізингоодержувачу) матеріальних цінностей в тимчасове користування з виплатою вартості послуг лізингоодержувача у відсотках за кредит. Поняття лізингу не нове, подібні орендні відносини мали місце ще в IV ст.. до н. е. Проте тоді мова йшла лише про оренду землі. В середні віки це поняття дещо розширилось: в оренду почали здаватися сільськогосподарські знаряддя та коні. Початок XX ст.. ознаменувався збільшенням виробництва різних видів товарів, що призвело до розширення номенклатури об'єктів, що здавалися в лізинг. З того часу цей вид економічних відносин зазнавав розвитку та модифікацій, з кожним роком збільшувалася кількість лізингових контрактів.

Лізинг часто ототожнюють з орендою та кредитом. З однієї сторони, це вірно, вони мають багато спільного, але існує і ряд суттєвих відмінностей, які роблять лізинг окремим поняттям. Одним із завдань лізингової операції являється кредитування зданого в оренду об'єкта. Звідси схожість лізинга з кредитом. Проте поняття "лізинг" і "кредит" не тотожні. На відміну від кредиту після закінчення терміну лізингу і виплати всієї суми орендної плати об'єкт лізингу залишається у власності лізингодавця (якщо договором не передбачено його викуп). На відміну від традиційної оренди, при лізингу здача об'єкта в оренду, як правило, здійснюється фінансовими закладами (лізинговими компаніями); тривалість лізингу менше періоду зношення об'єкта лізингу; в лізинговій операції приймають участь, як правило, 3 суб'єкта: орендодавець (лізинговий посередник, фірма, яка спеціалізується на купівлі-продажу і будівництві рухомого й нерухомого майна виробничого характеру), орендатор (користувач чи споживач об'єкта оренди у вигляді промислового чи торгового підприємства), продавець або постачальник (фірма виробничого чи торгового профілю по випуску або доставці обладнання згідно до заявки орендатора).

Використання лізингу як особливої форми господарювання надає користувачу безліч переваг, насамперед він виконує функцію мультиплікатора, який надає імпульс для розвитку всіх ланок підприємницької діяльності. Він покращує можливості задоволення матеріальних і духовних потреб підприємців, збільшує масштаби виробництва, надає можливість підприємцям швидше оновлювати матеріально-технічну базу, користуватися новою технікою та передовою технологією, випробовувати нову техніку, покривати сезонні потреби в спеціальних технічних засобах на час фактичної експлуатації. Крім всього переліченого слід зазначити, що лізингове майно не зараховується на баланс лізингоотримувача, тобто не збільшує його активів, і як наслідок податків. Лізинг можна вважати позабалансовим фінансуванням. Метою лізингу є насамперед підвищення ліквідності підприємства і здатності сплатити майбутні борги. Не менш важливою перевагою лізингу є можливість отримання додаткових послуг від лізингодавця (інформаційного, юридичного, сервісного характеру). А порядок здійснення платежів за лізингом гнучкіший, ніж за кредитною угодою. Звичайно лізинг має і ряд недоліків, таких як складні організація і підготовка до укладання лізингової угоди, більші адміністративні витрати та необхідність більшої, в порівнянні з купівлею за рахунок позики, кількості учасників угоди. Проте всі ці складності - ніщо, коли мова йде про збільшення конкурентоспроможності підприємства та отримання більшої вигоди.

В розвинених країнах лізинг є широко розповсюдженим явищем, а от в Україні, нажаль, поки що тільки починає розвиватися. Таке відставання викликане порівняною новизною цього вища для економічного середовища нашої країни, браком досвіду та недосконалим нормативно-правовим

регулюванням. До 1997р. у лізингу в Україні не було жодного шансу, оскільки не існувало ніякої нормативної-законодавчої бази, яка б регулювала це явище. Лише 16.12.1997 р. було прийнято закон "Про лізинг", який, незважаючи на критичні оцінки експертів, став першим кроком до впровадження лізингу в економіку країни. Це було поштовхом до заснування вітчизняних лізингових компаній та приходу їх закордонних конкурентів. Проте втрачені 6 років з дня незалежності значно вплинули на відставання в цьому плані від сусідніх країн, насамперед Польщі, Білорусії, Росії, які вже більш ніж пів десятиліття користувалися перевагами лізингу та здобули в цьому великий досвід. Крім того українське законодавство виключає можливість сублізингу, який передбачає міжнародні договори з українськими лізинговими компаніями, які могли б виступати лізингодавцями по лізингованих об'єктах.

Негативне відношення вітчизняних підприємств до лізингу засноване на відсутності розуміння того, що без нього український споживач може втратити можливість придбати будь-яку нову техніку, а якщо згадати більшість підприємств українського малого та середнього бізнесу, то беззаперечним фактом є зношеність і застарілість їх матеріально-технічної бази, її необхідно змінювати, але обмеженість бюджету виключає можливість купівлі нового устаткування і залишає лізинг єдиним можливим шансом оновлення. До цього слід додати, що лізингові операції опосередковано впливають на підвищення якості продукції та на розробку нової номенклатури товарів.

Не дивлячись на всі виникаючі проблеми кількість лізингових компаній в Україні поступово збільшується, найбільш успішними з них є командитне товариство "Лізингова компанія "Укрінтерлізинг", Львівська торгово-промислова палата, страхова компанія "АСКА" (страхування лізингових угод) та лізингова компанія "Оптимус", заснована на польському капіталі.

Є величезна кількість галузей, стан рецесії в яких міг би вирішити лізинг. Він допоміг би здійснити необхідну структурну перебудову економіки України в бік енергозбереження. Можна було б підняти авіабудівельну промисловість, виходячи з того, що тепер повітряні вантажі — найприбутковіші і що держава володіє найбільшим в світі вантажним літаком АН-225 "Мрія" і має зручне геополітичне становище, яке дозволяє контролювати перевезення багатьом напрямкам. Слід зазначити, що АЕРОФЛОТ Росії взяв в лізинг 5 аеробусів "А-310", які дають йому 15% всіх валютних надходжень. Україна має в лізингу 2 аеробуси "Боїнг 737", які повністю себе окупають, що викликає невдоволення вітчизняних літакобудівників, оскільки валюта тече за кордон, тому Україні необхідно брати не іноземні літаки, а власні. До речі, акціонерна російська міжнародна авіакомпанія АЕРОФЛОТ створила самостійний підрозділ, який займається вантажними перевезеннями, - АЕРОФЛОТ-карго, проте він використовує менші за потужностями літаки АН-124 Руслан та Ту-204С, тому Україна має поки що значні переваги в цьому секторі ринку повітряних транспортних перевезень.

В 2010р. після кризи лізингові компанії стали більш лояльними до своїх клієнтів, знизилась вартість їх послуг, слідуючи за падінням відсоткових ставок на банківському ринку, вони адаптують умови фінансування та знижують вимоги для представників малого і середнього бізнесу. Тепер платоспроможне підприємство без негативної кредитної історії має всі шанси отримати об'єкт в лізинг із середньою ставкою в 10-13% річних в іноземній валюті і 18-21% в гривні, ставка залежить від вибраного об'єкту лізингу та можливостей підприємства. Половина лізингових контрактів минулого року стосувалася оренди транспорту.

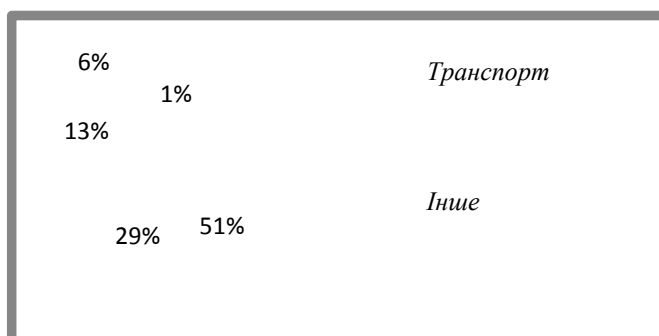

Рисунок 1. Вартісний розподіл договорів фінансового лізингу за видами устаткування у 2010 р.

Україна могла б брати в лізинг казеїнові, олійножирові, маргаринові, шкіропереробні та інші заводи під гарантії уряду. Цим вже займаються приватні фірми, які пропонують казеїнові заводи на так званих компенсаційних умовах (угодах).

Рисунок 2. Кількість і вартість договорів фінансового лізингу за 2007-2010 рр.

Не можна лишати поза увагою таке поняття як лізинг персоналу, суть кого в тому, що рекрутингове агентство заключає трудовий договір з працівником від свого імені, а потім направляє його на роботу в якусь компанію. Такий вид лізингу використовуються при потребі як в постійних працівниках, так і в тимчасовому персоналі для роботи на певних ярмарках, виставках, конференціях, проєктах тощо. Лізинг персоналу дозволяє зекономити час на пошук працівників та гроші, які б витрачались на власний відділ кадрів. Також сприяє збільшенню мобільності персоналу та дозволяє виводити персонал за штат, в такому випадку рекрутингове агентство оформлює у свій штат вже існуючий персонал клієнта, при цьому працівники продовжують працювати на тому ж місці і виконувати ті ж самі функції. Таким чином знижуються витрати на утримання персоналу, економиться час за рахунок зниження документообігу (ведення кадрового діловодства та бухгалтерії).

На думку більшості фахівців, сьогодні розвиток лізингових економічних взаємовідносин у нас блокується ще й відсутністю чіткої узгодженості в діях різних відомств і служб у плані регулювання цього процесу: митна служба має при цьому свої інтереси, податкова — свої і т.д. Без досягнення такої узгодженості перспективи широкого розвитку лізингу в Україні досить сумнівні.

Висновки. Не дивлячись на всі ці перешкоди лізинг в Україні продовжує заробляти прихильників і плавно відновлювати свій до кризовий рівень. Прогнозується, що за досить короткий термін, завдяки додатковому фінансуванню закордонними компаніями своїх дочірніх фірм обсяг лізингового ринку значно зросте. Їх приклад має надихнути українських підприємців вкладати кошти в нові лізингові фірми, а це як наслідок створить широкі можливості для національних виробників користуватися лізинговими послугами і отримувати конкурентні переваги на ринку. Таким чином нарощення об'ємів виробництва збільшить надходження до держбюджету і значно покращить загальний стан економіки країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про лізинг» від 16.12.1997 р. №723/97-ВР.
2. Рязанова Н. Стратегія розвитку фінансового лізингу в Україні [Текст] // Фінансовий ринок України. – 2008. - № 7-8.
3. Вітт О. Проблеми і перспективи розвитку лізингу в Україні [Текст] // Ринок цінних паперів України. – 2008. - № 3-4.
4. Францева Е. Ф. Лізинг: справочное пособие. [Текст] - Москва: «ПРИОР», 1998.-202с.
5. Аспекты лизинга: бухгалтерский, валютный и инвестиционный [Текст] / Овчинникова В. Ф., ред. –Москва: Ист-сервис, 1994. – 88с.
6. Харитонова Ю.С. Договор лизинга. [Текст] –Москва: Юрайт-М, 2002. - 224с.
7. Асоціація лізингодаців України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.leasing.org.ua/>